

Enligt sändlista

Kungörelsedelgivning

Bildande av naturreservatet Hornån övre i Habo kommun

Beslut

Länssstyrelsen i Jönköpings län förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808, MB) området Hornån övre, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1) och med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreservat.

Syftet med reservatet är att:

- bevara och vårda biologisk mångfald knuten till strömmande vattendrag med lämpliga habitat och fria vandringsvägar för öring och flodpärlmussla och andra vattenlevande organismer
- bevara och stärka en ekologiskt funktionell kantzon mot vattendraget bestående av en flerskiktad, olikåldrig och varierad strandskog med rikligt med lövträd, äldre träd och död ved såväl i vattnet som på land
- bevara och stärka biologisk mångfald knuten till den ekologiskt funktionella kantzonen
- bidra till gynnsam bevarandestatus för utpekade naturtyper och arter enligt Natura 2000
- inom ramen för bevarande av naturvärdena ge besökare möjlighet till naturupplevelser och ett rikt friluftsliv.

Syftet ska uppnås genom att:

- vattendraget lämnas till att huvudsakligen formas av naturlig dynamik
- trädskiktet lämnas i huvudsak till fri utveckling, men begränsning av gran får ske för att på sikt stärka områdets andel av lövträd och tall.

Skälen enligt 7 kap. 5 § MB

Skälen enligt 7 kap. 5 § MB är att Hornån är klassat som ett nationellt särskilt värdefullt vatten ur såväl natur- som fiskesynpunkt. Stora delar av åns sträckning utgör limnisk nyckelbiotop med strömmande vatten eller blockrika partier där den rödlistade flodpärlmusslan, dagslåndan *Rhitrogena germanica* och den regionalt ovanliga nattslåndan *Wormaldia subnigra* har observerats. Vidare utgör Hornån ett viktigt lek- och uppväxtområde för vätteröring, flodnejonöga, bergsimpa och harr.

Hornån avses bevaras i sin helhet från Vättern till Hornsjön. Tidigare har naturreservat bildats för nedre delen (närmast Vättern). Bevarandet sker via olika former av insatser varav bildande av naturreservaten Hornån nedre och nu Hornån övre, för två mindre delområden, är en. Andra insatser som är aktuella är markägares egna bevarandeåtagande och tecknande av naturvårdsavtal. De olika insatserna bildar en helhet som tillsammans säkerställer att de höga naturvärdena i Hornån bevaras långsiktigt.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen i enlighet med 7 kap. 5 § MB och med stöd av 7 kap. 6 MB, att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se **Naturreservatsföreskrifter**).

Länsstyrelsen fastställer, i enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., bifogad skötselplanen (bilaga 2), för områdets långsiktiga vård.

Naturreservatsföreskrifter

A. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 5 § MB OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT ANVÄNDA MARK- OCH VATTENOMRÅDEN

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. avleda grundvatten, vatten från ån eller andra källor samt muddra, dämna eller utföra annan åtgärd som påverkar hydrologin i området eller ändrar åns vattenföring, djup eller läge
2. plantera ut fisk, bedriva odling av fisk eller vattenbruk av något slag

3. bedriva skogsbruk eller på annat sätt skada eller transportera bort hela eller delar av levande eller döda träd eller buskar, inklusive vindfällen
4. plantera eller så träd, buskar eller för området främmande arter
5. bedriva täkt av något slag
6. anordna upplag av något slag
7. borra, spränga, gräva, schakta, påla, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning
8. uppföra mast, antenn, byggnad eller annan anläggning
9. anlägga väg, led, bro, spång, parkeringsplats
10. anlägga mark-, vatten- eller luftledning samt anläggningar för utvinning av värme. Föreskriften gäller inte el, tele- och kommunikationsledning eller att gräva ner befintlig luftledning som beviljats tillstånd enligt föreskrift A13.
11. låta betesdjur beta och hålla området stängslat
12. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk eller växtnäringsämnen.

Inom naturreservatet är det utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

13. anlägga el-, tele- och kommunikationsledning samt gräva ner befintlig luftledning.

Befintliga vägar (enligt karta, bilaga 1) med vägområden är undantagna från föreskrifterna A1, A3, A7 och A9.

B. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 6 § MB OM FÖRPLIKTELSE FÖR ÄGARE OCH INNEHAVARE AV SÄRSKILD RÄTT ATT TÅLA VISST INTRÅNG

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning av naturreservatet
2. uppsättning och underhåll av maximalt två informationstavlor på lämplig plats
3. utförande av naturvårdsinriktade restaureringsåtgärder som åtgärder för att minska slamtransport från diken (efter hydrologisk utredning)¹, röjning av yngre och inträngande gran, nyskapande av död ved på land och i vattnet

¹ Aktuellt att genomföra endast om hydrologisk utredning visar att åtgärd ej påverkar mark utanför naturreservatet

4. utförande av löpande skötselåtgärder som undanröjning av uppkomna vandringshinder för fisk, skapande av lämpliga lekbottnar, ståndplatser och uppväxtområden för öring, flodnejonöga och flodpärlmussla. Vidare röjning av inträngande gran.
5. instängsling av nyetablerade tallar och lövträd
6. rivning av bävers dammbyggnad
7. bekämpning av för området invasiva eller främmande arter
8. undvika eller begränsa storskaliga angrepp av granbarkborre genom fällning och barkning av angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar. Inga träd ska föras ut ur naturreservatet
9. genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål

C. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 30 § MB OM RÄTTEN ATT FÄRDAS OCH VISTAS INOM NATURRESERVATET SAMT OM ORDNINGEN I ÖVRIGT INOM NATURRESERVATET

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. förstöra eller skada fasta naturföremål eller liggande eller stående döda träd eller buskar
2. samla in och därefter döda ryggradslösa djur. Föreskriften gäller inte vid vetenskaplig undersökning som beviljats tillstånd enligt C4
3. plocka eller samla in mossor, lavar eller svampar, med undantag för insamling av enstaka exemplar för den artbestämning som inte låter sig göras i fält. Undantag gäller för plockning av matsvamp för husbehov. Föreskriften gäller inte vid vetenskaplig undersökning som beviljats tillstånd enligt C4.

Inom naturreservatet är det utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

4. utföra vetenskaplig undersökning.

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt,

att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för normalt underhåll av befintliga byggnader, vägar, broar, elledningar och teleledningar.

Markägaren har rätt att röja bort sly för att möjliggöra kräftfiske, vilket undantas från föreskrift A3.

Upplysning

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller för området, bland annat fiskelagen (1993:787) och Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) om fiske i sötvattensområdena. Samråd enligt 12 kap. 6 § MB kan komma att krävas för verksamheter även om dessa inte är begränsade i föreskrifterna.

Uppgifter om naturreservatet

Administrativa data

Namn	Hornån övre
NVR-id	2063701
Areal	2,4 hektar (ha) varav vatten 0,16 ha
Vattendragslängd	Ca 600 meter
Beslut om Natura 2000	Nej
Kommun	Habo
Socken	Gustav Adolf
Lägesbeskrivning	Två kilometer nordost om Gustav Adolfs kyrka och sju kilometer norr om Habo samhälle
Fastighet(er)	Del av Kvighult 1:3 och del av Övre Starbäck 1:3 Nyttjanderätter och servitut redovisas i sakägarförteckningen, bilaga 3.
Fastighetsägarkategori(er)	Enskilda
Gräns	Enligt beslutskartan, bilaga 1. Gränsen är inmätt enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Gränsen följer vattendraget.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län

Beskrivning av området

Hornån hör till huvudavrinningsområdet Motala ström och är klassat som ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag ur såväl natur- som

fiskesynpunkt. Hornån rinner från Hornsjön österut ner till Vättern, en sträcka på ca 8 km. Stora delar av åns sträckning utgörs av limniska nyckelbiotoper med strömmande vatten och blockrika partier. Vätteröring har efter ett omfattande restaureringsarbete fria vandringsvägar från Vättern upp till Myrebo. Målsättning är att öppna hela sträckan från Vättern till Hornsjön (förutom Myrebo är även dämnet i Hornsjön ett vandringshinder). Hornån utgör ett viktigt reproduktionsområde för vätteröring, flodnejonöga, bergsimpa (NT) och harr. I vattendraget förekommer även de rödlistade arterna lake (VU), dagsländan *Rhithrogena germanica* (NT) liksom flodpärlmussla (EN). Fynd har även gjorts av den regionalt ovanliga nattsländan *Wormaldia subnigra*.

Naturreservatet Hornån övre utgörs av två mindre delområden utmed de mellersta delarna av ån. Inom naturreservatet omges ån av skogsmark med äldre barrblandskog samt tallskog och frisk till fuktig blandskog med främst löv i kantzonen. Naturreservatet kan komma att utökas med fler delområden.

Beskrivning av ärendet

Diskussioner kring skydd och restaurering av Hornån har pågått under lång tid. Ärendet väcktes därefter genom ett projekt där Hornån ska skyddas mellan naturreservatet Hornån nedre och Hornsjön och där fastighetsägare kan välja mellan olika bevarandeformer. Naturreservatet Hornån övre kan komma att utökas.

I nuläget består naturreservatet Hornån övre av två fastigheter. Fastighetsägarna önskade av de valbara bevarandeformerna låta bevara området som naturreservat. Under december 2019 beställdes värdering från Parason AB. Under februari 2020 lämnades ett uppdrag till Söllscher Lantmäterikonsult AB om förhandling om ersättning. Under april och maj 2020 tecknades avtal om intrångsersättning för de berörda fastigheterna.

Samråd enligt 25 och 26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har skett med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen och Habo kommun. Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Skogsstyrelsen är positiva till skyddet. Habo kommun tror inte att det finns något hinder.

Förslaget till beslut och skötselplan för bildande av naturreservatet Hornån övre skickades på remiss den 14 mars 2024 till Habo kommun, Skogsstyrelsen, Naturskyddsföreningen i Habo, Friluftsrådet, Lantbrukarnas Riksförbund i Jönköpings län, Mellersta Götalands Jordägarförening och Sveriges Geologiska Undersökning. Samtidigt förelades sakägarna att inkomma med yttrande.

INKOMNA REMISSVAR

Yttranden har inkommit från Skogsstyrelsen och Sveriges Geologiska Undersökning.

Skogsstyrelsen ser positivt på att naturvärdena i området skyddas långsiktigt och tillstyrker att naturreservatet med tillhörande skötselplan bildas. Skogsstyrelsen informerar också om att rivning av bäverdämmen som utgör vandringshinder kan vara kontroversiellt och bör noggrant övervägas innan rivning.

Sveriges Geologiska Undersökning meddelar att de avstår från att yttra sig.

Motivering till beslutet

Länsstyrelsen arbetar med genomförandet av miljömålen som beslutats av riksdagen. Naturreservatsbildning av Hornån övre bidrar till att miljökvalitetsmålen "Levande skogar", "Ett rikt växt och djurliv" och "Levande sjöar och vattendrag" kan uppfyllas. Naturreservatsbildningen utgör en del i den helhet av bevarandeinsatser som görs i Hornån från källa till mynning och som tillsammans säkerställer att de höga naturvärdena i ån bevaras långsiktigt.

Hornån är klassat som ett nationellt särskilt värdefullt vatten ur såväl natur- som fiskesynpunkt. Stora delar av åns sträckning utgör limnisk nyckelbiotop med strömmande vatten eller blockrika partier där den rödlistade dagsländan *Rhyacophila germanica* har observerats. Även flodpärlmussla och den regionalt ovanliga nattsländan *Wormaldia subnigra* finns här. Vidare anses Hornån vara ett av de viktigare vattendragen ur reproduktionshänseende för de i Vättern förekommande arterna flodnejonöga och öring. Även harr och bergsimpa nyttjar Hornåns nedre delar för reproduktion.

Naturreservatet ingår i ett större område som är av riksintresse för naturvård, "Västra vätterstranden och Hökensås" (NRO06075).

Området ligger även inom riksintresse för turism och det rörliga friluftslivet "Vättern med öar och strandområden" enligt 4 kap. 2§ MB. Naturreservat Hornån nedre är föreslaget som Natura 2000. Ån mynnar i Vättern som utgör Natura 2000-område (typiska arter öring och harr).

Naturreservatets yttergräns är dragen med hänsyn till vattendraget för att bidra till att skapa en ekologiskt funktionell kantzon mot vattnet. Naturreservatet utgör en del i en helhet av bevarandeinsatser längs ån.

Länsstyrelsen bedömer att områdets höga naturvärden motiverar ett skydd mot skogsbruk, exploatering och andra åtgärder som påverkar hydrologin i området eller ändrar vattenföringen i ån. För att bevara områdets naturvärden finns behov av en anpassad skötsel (till exempel tillse att lövträd gynnas). Området ska därför skyddas som naturreservat.

Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och naturvärden. De är främst avsedda att bevara vattendraget, dess kantzon och de strukturer och arter som hör därtill.

Fiske bör i första hand regleras via fiskelagstiftning för att möjliggöra en aktiv förvaltning av fiskbestånd, men kan om så krävs, regleras via Miljöbalken. Fiske regleras generellt i Fiskelagen (SFS 1993:787) där det bland annat finns bestämmelser om vilka redskap som är tillåtna, att fiskådra ska hållas öppna, åtgärder mot vanskötsel av fiske samt tillsyn.

Hornån omfattas av reglerna i Havs- och vattenmyndighetens författningssamling, Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:37) och omfattar Vätterns tillflöden upp till första mötande definitiva vandringshinder. Enligt föreskrifterna är det (upp till första definitiva vandringshinder) förbjudet att fiska öring i Hornån kring leken på hösten. Dessutom är allt fiske förbjudet från och med 15 april till och med 30 maj i Hornån. Inom samma område finns också bestämmelser om minimimått för öring och harr.

Bestämmelserna i fiskelagstiftningen anses tillräckliga för Hornån övre. Fiske är ej upplåtet. Kräftfiske förekommer men anses ej nödvändigt att reglera utifrån reservatets syften. Sekundär påverkan

från fiske, såsom slitage på å-botten och strandmiljöer eller störning av arter, bedöms vara liten eller obefintlig.

En god vattenkvalitet är en förutsättning för de höga naturvärdena i Hornån. Exempelvis bedöms flodpärlmusslorna vara beroende av den kalkning som utförs för att hålla vattnets PH-värde på en tillräckligt hög nivå. Hornåns vattenkvalité regleras dock inte specifikt genom naturreservatets föreskrifter (kalkningen sker utanför naturreservatet). Eventuella utsläpp från miljöfarliga verksamheter till Hornån regleras via 9 kap. MB om Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Övriga utsläpp till Hornån, såsom dagvatten, regleras med stöd av EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG), som till stor del har införlivats i 5 kap. MB genom miljökvalitetsnormer för vatten. Hornån ingår dessutom i vattenskyddsområdet för Vättern, vilket syftar till att säkerställa ett långsiktigt nyttjande av Vättern som vattentäkt för dricksvatten.

Utrivning av bävrars boplatser och dammbyggnad regleras genom jaktförordning (1987:905). Naturreservatets föreskrift B6 medför en begränsning av jakträtten i området genom att ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att även reservatsförvaltaren har rätt att riva ut bäverdammar. Föreskriften syftar till att förhindra att uppkomsten av vandringshinder långsiktigt stör fiskars och andra vattenlevande organismers möjlighet att förflytta sig fritt i vattendraget.

Länsstyrelsen har enligt 7 kap. 25 § MB avvägt föreskrifterna för området mot sakägares intresse och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 (och 4 kap.) MB och med den för området gällande översiktsplanen, (samt med den för området gällande detaljplanen (7 kap. 8 § MB)).

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär vissa inskränkningar av allemansrätten som är nödvändiga för att skydda områdets naturvärden. Restriktionerna bedöms inte vara av sådan omfattning att de allvarligt försvårar allmänhetens möjligheter att utnyttja området. I enlighet med vad som sägs i 3 och 4 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar bedömer

Länsstyrelsen därför att det saknas skäl att ta fram en konsekvensutredning.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 7 kap. 4 § MB får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § MB ska i ett beslut om att bilda naturreservat skälen för beslutet anges. I beslutet ska också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

I 7 kap. 6 § MB anges att om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slätter, plantering, betesdrift, avspärrning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I 7 kap. 25 § MB anges att vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller

vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I 7 kap. 30 § MB stadgas att föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas.

I 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. anges bl.a. att länsstyrelsen ansvarar i länet för områdesskyddet.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska länsstyrelsen fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Länsstyrelsen får, enligt 22 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Av 2 kap. 6 § MB framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Bestämmelserna i 3 och 4 kap. ska, bl.a. vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt 5 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska den myndighet som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken i ett ärende, i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

Information

Beslutet kungörs i länets författningssamling samt i berörda dagstidningar. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB träder i kraft den 25 oktober 2024 och de gäller omedelbart även om de överklagas. Kungörelsen införs i Jönköpings-posten den 3 oktober 2024 vilket

innebär att ett eventuellt överklagande ska ha inkommit till Länsstyrelsen senaste den 24 oktober 2024.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 4 med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Johan Löwenadler Davidsson med naturvårdshandläggare Johannes Glännman som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Ingrid Camper medverkat.

Bilagor

1. Beslutslista
2. Skötselplan med bilagor
3. Sakägarförteckning
4. Överklagandehänvisning regeringen
5. Sändlista

Du kan överklaga beslutet hos regeringen

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Så här överklagar du beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen i Jönköpings län antingen via e-post; jonkoping@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen i Jönköpings län, 551 86 Jönköping.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **senast den 24 oktober 2024**. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som du överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur du vill att beslutet ska ändras.
- Varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta Länsstyrelsen via e-post jonkoping@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-223 60 00. Ange ärendets diarienummer.

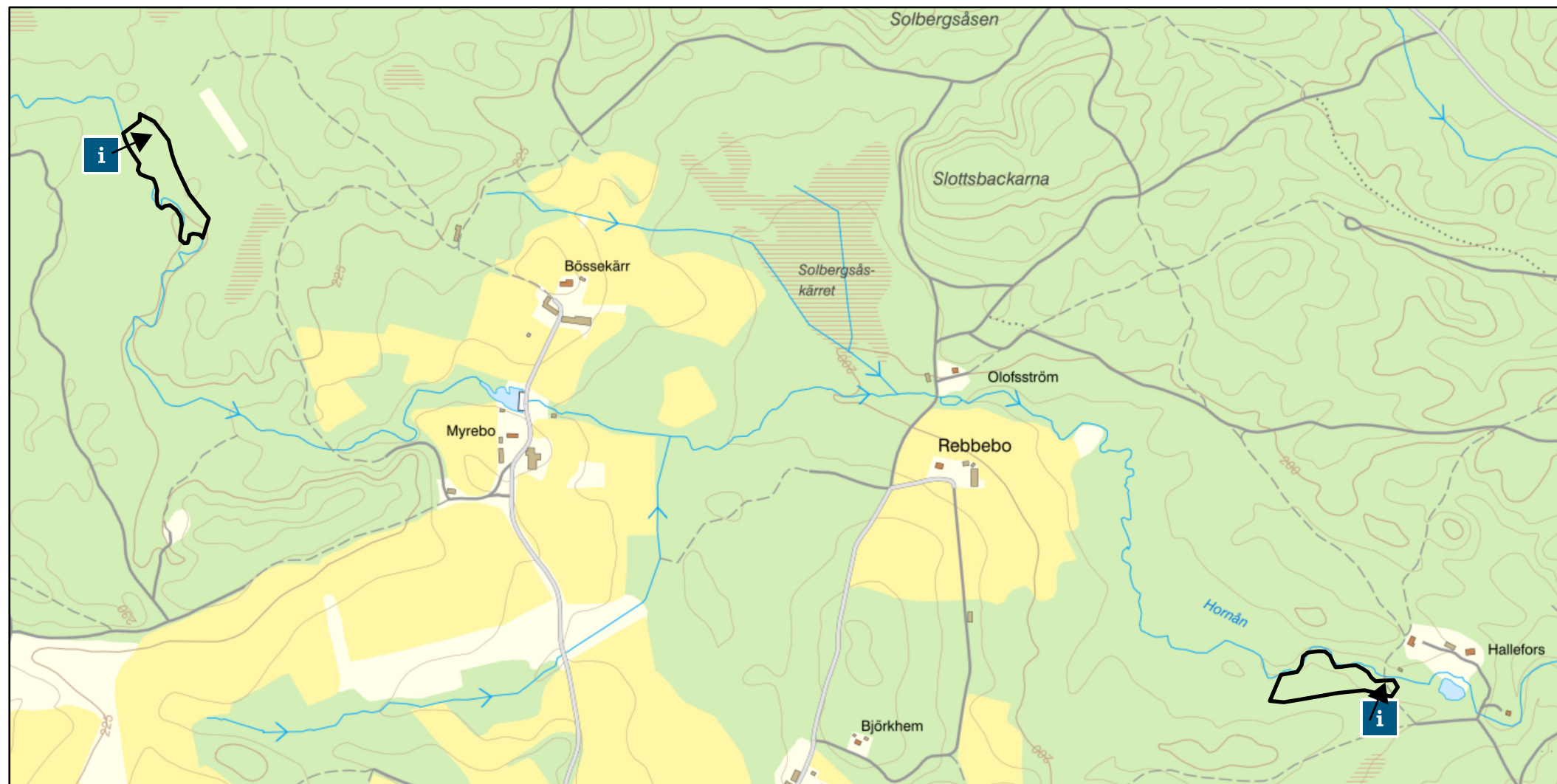
Naturreseptatet Hornån övre

Bilaga 1

Beslutscharta

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2024-09-24, dnr 511-5331-2018

0 150 300 600 Meters

Skala 1:10 000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

 Gräns naturreseptat

 Information

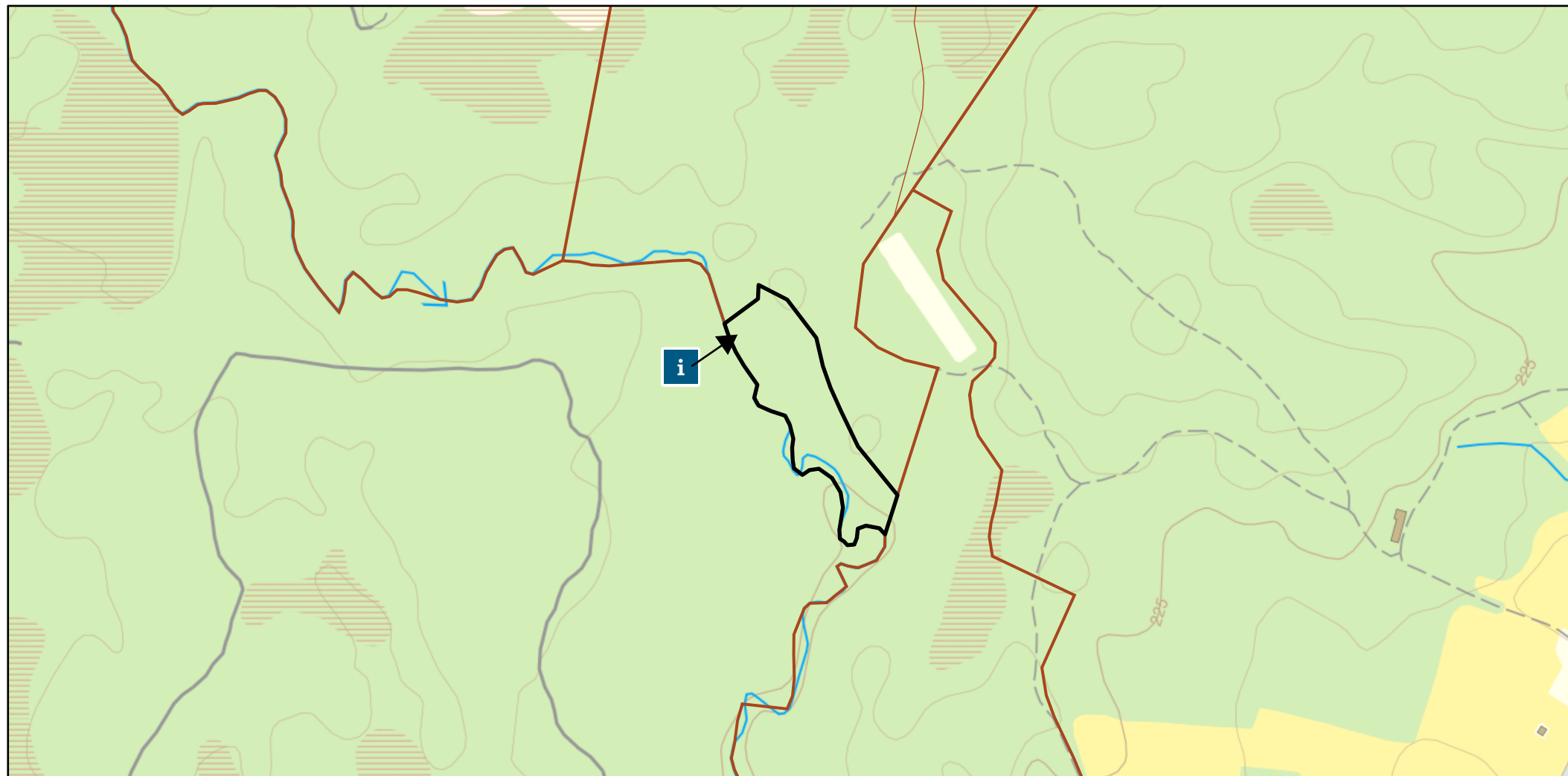
Naturreseptatet Hornnå övre

Bilaga 1

Beslutscharta

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2024-09-24, dnr 511-5331-2018

0 62,5 125 250 Meters

 Gräns naturreseptat

 Information

 Fastighetsgränser

Skala 1:5000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

© Länsstyrelsen Jönköping

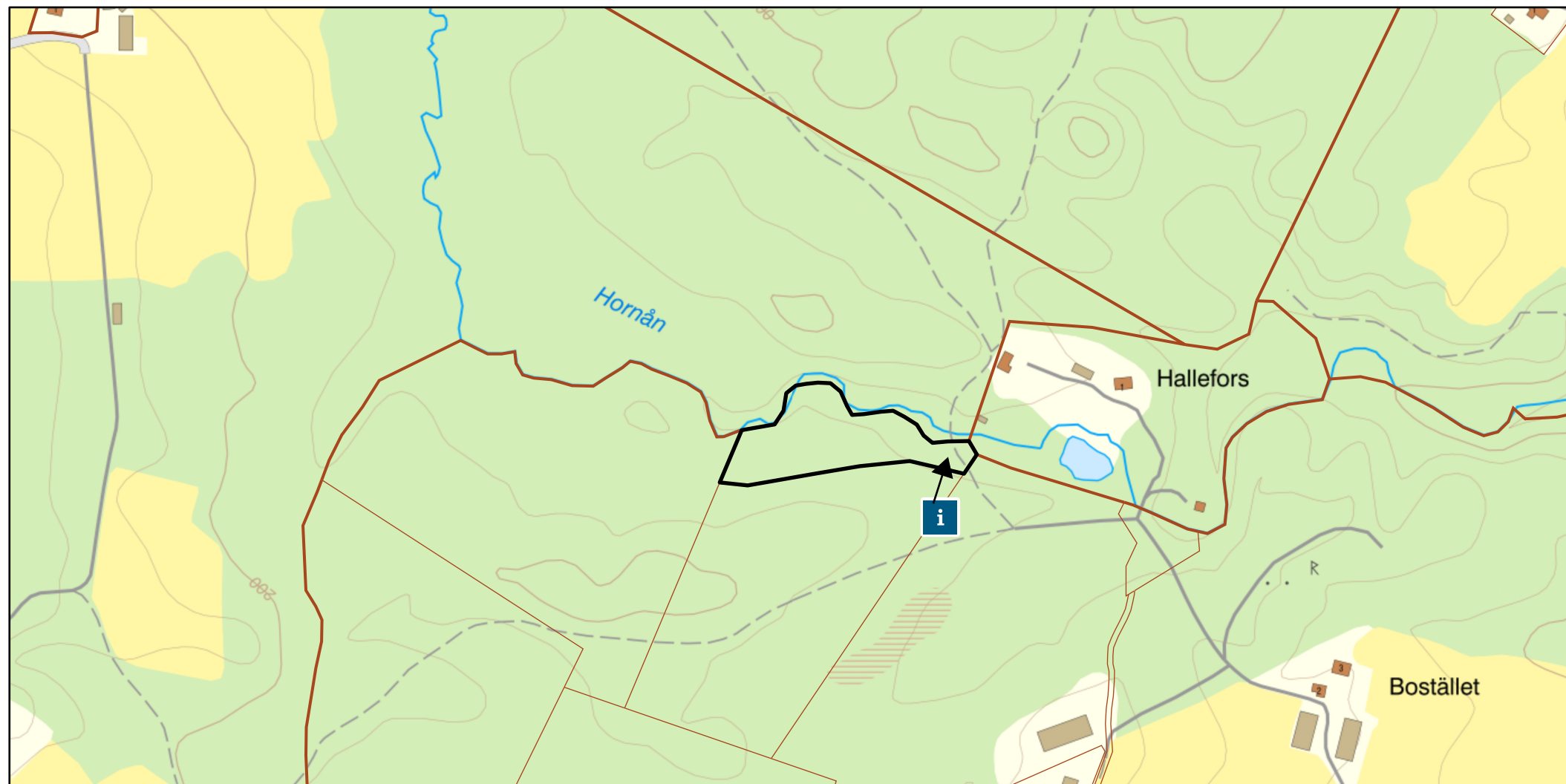
Naturreseptatet Hornån övre

Bilaga 1

Beslutskarta

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2024-09-24, dnr 511-5331-2018

Skala 1:5000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

 Gräns naturreservat

 Information

 Fastighetsgränser

Skötselplan för naturreservatet Hornån övre i Habo kommun

Skötselplan för naturreservatet Hornån övre i Habo kommun.....	1
Skötselplanens giltighetstid	2
1. Syftet med naturreservatet.....	3
2. Beskrivning av området	4
2.1. Administrativa data	4
2.2. Topografi, geologi och hydrologi	4
2.3. Historik och markanvändning.....	5
2.4. Växt- och djurliv	6
2.5. Friluftsliv	7
2.6. Bebyggelse och anläggningar	7
2.7. Källförteckning	7
3. Mål och skötselåtgärder för naturreservatet	8
3.1. Övergripande mål med skötseln.....	8
3.2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder.....	8
3.3. Oplanerade övergripande åtgärder.....	11
3.4. Friluftsliv och gränser.....	11
3.5. Sammanfattning av planerade skötselåtgärder.....	12
4. Dokumentation och uppföljning	12
4.1. Uppföljning av skötselåtgärder	12
4.2. Uppföljning av bevarandemål	13
5. Bilagor	13

Skötselplanens giltighetstid

Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen i Jönköpings län 2024 och gäller tills vidare men bör revideras när tillsyn eller uppföljning visar att behov finns. Beslutets syfte och föreskrifter sätter ramarna för skötselplanens revidering. Beslut om naturreservat fattades den 24 september 2024.

Vid frågor om skötsel av naturreservat kontakta Länsstyrelsens växel, telefon: 010-223 60 00.

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och vårda biologisk mångfald knuten till strömmande vattendrag med lämpliga habitat och fria vandringsvägar för öring och flodpärlmussla och andra vattenlevande organismer
- bevara och stärka en ekologiskt funktionell kantzon mot vattendraget bestående av en flerskiktad, olikåldrig och varierad strandskog med rikligt med lövträd, äldre träd och död ved såväl i vattnet som på land
- bevara och stärka biologisk mångfald knuten till den ekologiskt funktionella kantzonen
- bidra till gynnsam bevarandestatus för utpekade naturtyper och arter enligt Natura 2000
- inom ramen för bevarande av naturvärdena ge besökare möjlighet till naturupplevelser och ett rikt friluftsliv.

Syftet ska uppnås genom att:

- vattendraget lämnas till att huvudsakligen formas av naturlig dynamik
- trädskiktet lämnas i huvudsak till fri utveckling, men begränsning av gran får ske för att på sikt stärka områdets andel av lövträd och tall.

2. Beskrivning av området

2.1. Administrativa data

Namn	Hornån Övre
Skyddsform	Naturresevat
Areal	2,4 hektar (ha) varav vatten 0,16 ha
Vattendragslängd	Ca 600 meter
Beslut om Natura 2000	Nej
IUCN-kategori	IV – Habitat/Artskyddsområde
Miljömål	Levande sjöar och vattendrag, Levande skogar, Ett rikt växt- och djurliv
Län	Jönköping
Kommun	Habo kommun
Socken	Gustav Adolf
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets västdel (11)
Mittpunktskoordinater	N 6426225 – E 444603 (SWEREF99TM)
Lägesbeskrivning	Två kilometer nordost om Gustav Adolfs kyrka och sju kilometer norr om Habo samhälle
Fastigheter	Del av Kvighult 1:3 och del av Övre Starbäck 1:3 Nyttjanderätter och servitut redovisas i sakägarförteckningen, bilaga 3.
Fastighetsägarkategori(er)	Enskilda
Gräns	Enligt beslutskartan, bilaga 1. Gränsen är inmätt enligt Naturvårdsverkets riktlinjer. Gränsen följer vattendraget.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län

Areal per markslag

Skog	2,24 ha
Vatten	0,16 ha

Naturtyper		Natura 2000-habitat	
Tallskog	1,1 ha	Taiga 9010	1,04 ha
Barrblandskog	0,7 ha	Taiga 9010	0,7 ha
Lövblandad barrskog	0,42 ha	Ej natura 2000-habitat	
Sjöar och vattendrag	0,16 ha	Mindre vattendrag (3260)	0,16 ha

2.2. Topografi, geologi och hydrologi

Hornån övre rinner från Hornsjön och sträcker sig ca 6,5 km innan den knyter ihop med naturresevatet Hornån nedre varefter Hornån så småningom mynnar ut i Vättern. Ån hör till

huvudavrinningsområdet Motala ström och är klassat som ett nationellt särskilt värdefullt vatten ur såväl natur- som fiskesynpunkt.

Hornåns övre delar har varit påverkade av försurning medan de nedre klarat sig bra. Intilliggande sjöar, våtmarker och gölar började därför kalkas 1984 vilket har gett positiva resultat. Kalkmängderna på våtmarkerna uppströms Hornsjön har tidigare succesivt sänkts. Efter att direktkalkningen i Hornsjön avslutades 2012 har inga större ändringar i kalkningsstrategin gjorts.

Berggrunden i området består av gabbroid och granit. I Övre Starbäck 1:3 består den av gabbroid medan den i Kvighult 1:3 består av granit. Bland jordarterna hittas isälvssediment, sand, sandig morän, mossetorv, kärrtorv, glacial silt och urberg. Högsta punkten ligger i den västligaste delen av reservatet på 235 meter över havet och faller ca 78 meter innan gränsen möter naturreservatet Hornån nedre i öst.

2.3. Historik och markanvändning

Längs Hornån finns flera spår av olika verksamheter i form av skvaltkvarnar, sågverk och kraftstationer som har präglat åsträckan. Hornsjön har använts som vattenmagasin och är reglerad vid sjöns utlopp.

Cirka 800 meter uppströms om Myrebo löper en 400 meter lång sträcka med kvarnefterlämningar bestående av tre fundament och fyra rännor. Kvarnarna har är daterade åtminstone så sent som mitten av 1700-talet (RAÄ-nummer¹ L1971:1226).

Vid Myrebodämmet ska två kvarnplatser funnits samt en kraftstation. Den ena kvarnplatsen byggdes över i samband med kraftstation som anlades 1916, och den andra försvann i samband med dämmet som stationen skapade. Kraftstationen ska ha försett flertalet gårdar i närheten med ström (RAÄ-nummer L1971:1218, L1971:1219). Nedströms vid Olofsström finns rester av kvarn, sågverk och fördämningsmur från 1900-tal. Här bedrevs bland annat stickhyvling för takstickor och lagring (RAÄ-nummer L1971:5616).

Vid Hallefors fanns tidigare ett sågverk som drevs med hjälp av två vattenhjul med tillhörande dämme (RAÄ-nummer L1971:1202). En omlöpsväg för fisk byggdes år 2007. Vid Ringborg indikerar

¹ Riksantikvarieämbetets benämning för kultur och fornlämningar

kartmaterial samt fynd i form av hjulbäck, dammfästen och kvarnsten att kvarnverksamhet bedrivits (RAÄ-nummer L1971:1227). Vidare nerströms låg ett dämme som försåg drivvatten åt Källebäckens laggkärlsfabrik. Idag är dammen utriven i samband med fiskevårdsåtgärder. (RAÄ-nummer L1971:8002).

Samtliga verksamheter är nu nedlagda. Damm med kraftstation finns kvar vid Myrebo. En del av lämningarna längs ån utgörs av fornlämningar och omfattas av kulturmiljölagen.

2.4. Växt- och djurliv

Hornån utgör ett viktigt lek- och uppväxtområde för vätteröring, flodnejonöga, bergsimpa och harr. I vattendraget förekommer även den rödlistade dagsländan *Rhithrogena germanica* (NT), liksom flodpärlmussla (EN) och den regionalt ovanliga nattsländan *Wormaldia subnigra*. Flodkräfta hittades senast 1988 men har blivit ersatt av signalkräfta. Flodpärlmusslorna finns i täta bestånd men inga musslor under 50 millimeter har hittats och därför bedöms det inte ske någon föryngring av flodpärlmussla i dagsläget. I Hornån finns även lake (VU).

Hornån bedöms ha måttlig ekologisk status. Bedömningen baseras på att vattenförekomsten är påverkad av konnektivitetsförändringar, vilket har negativ effekt på vattenlevande organisms status.

Genom ett omfattande restaureringsarbete på senare år kan nu vätteröringen vandra upp till dämnet vid Myrebo vilket även gynnar flodpärlmusslan som har öringen som värdfisk. Drygt hälften av vattendragets sträckning inom reservatet utgörs av limniska nyckelbiotoper i form av strömmande vatten eller blockrika sträckor.

Kantzonerna mot Hornån utgörs i skötselområde 1 av en blandskog med enstaka grova tallar i de torrare partierna, gran i de blötare partierna och björk samt klibbal nära vattendraget. Skogen tillför rikligt med skuggning, död ved och detritus (t.ex löv) till vattendraget. Bottenskiktet består av husmossa, olika vitmossor som exempelvis granvitmossa och sumpvitmossa, skogsbjörnmossa och väggmossa. I fältskiktet finns blåbär, lingon, olika ormbunkar, revlumner och mattlumner. Pors och skvattram hittas i buskskiktet.

I skötselområde 2 utgörs kantzonen av en ungskog dominerad av tall med inslag av gran, björk och klibbal. På stora delar finns inget

bottenskikt men där det finns består den av husmossa, skogsbjörnmossa, väggmossa och kammossa. Där det finns ett fältskikt domineras det av lingon och blåbär. I båda områdena har långfliksmossa hittats.

Kända förekomster av naturvårdsintressanta arter längs vattendraget finns samlade i bilaga 2a.

2.5. Friluftsliv

Naturreseptatet Hornån övre ligger otillgängligt en bit ifrån större vägar och städer och är inget välbesökt område. Terrängen i området varierar och är förhållandevis strövvänlig, men vissa partier närmast ån är desto mer otillgängliga. Mindre stigar längs ån förekommer sporadiskt.

2.6. Bebyggelse och anläggningar

Vid Hallefors samt längre nedströms har två gölar på 1,9 respektive 1,2 ha anlagts, varav den senare är genomgående med ån.

Vid Olofsbo och Myrebo finns två bilbroar som korsar vattendraget.

Bron vid Myrebo är konstruerad ovanpå fördämningen och i anslutning finns ett kraftverk som är ur bruk. Ytterligare en fördämning finns vid utloppet till Hornån.

Äldre gångbroar i varierande skick finns längs ån i naturreseptatet.

2.7. Källförteckning

Kallerskog Linnea. 2013. Minnen vid vatten, inventering av kulturplatser längs tolv Vätterbäckar i Habo och Jönköpings kommuner.

Kulturmiljöregistret. Riksantikvarieämbetet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län. Åtgärdsprogram Hornån.

Länsstyrelsen i Jönköpings län. Meddelande nr 2013:20.

Länsstyrelsen i Jönköpings län. Registerblad NRO06075.

Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen. Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län. Meddelande 2020:4.

SGU. Jordartskarta.

SGU. Berggrundskarta.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsbeskrivningar.

SLU Artdatabanken, Artportalen.

3. Mål och skötselåtgärder för naturreservatet

3.1. Övergripande mål med skötseln

Skötseln inom naturreservatets vattendrag ska inriktas på ett sådant sätt att bestånden av öring och flodnejonöga främjas. Ett särskilt fokus bör ligga på vattendragets mest hotade arter som flodpärlmussla, dagsländan *Rhihtrogena germanica* samt nattsländan *Wormaldia subnigra*. Vandringshinder i Hornån ska på sikt avvecklas för att säkerställa reproduktionsmöjligheter för berörda hotade arter. I övrigt lämnas vattendraget att formas av naturlig dynamik. Kantzonen mot vattendraget ska bestå av skog och utvecklas fritt med utrymme för åtgärder för att säkerställa en ekologisk funktionell kantzon.

Skogen i kantzonen ska bestå av en flerskiktad och olikåldrig, varierad skog med rikligt med lövträd, äldre träd och död ved såväl i vattnet som på fastmarken. Begränsning av gran får ske för att på sikt stärka områdets andel av lövträd och tall. Områdena med homogen produktionsskog ska avvecklas och på sikt övergå i lövblandad barrskog eller triviallövskog. Skogen lämnas i övrigt till naturlig dynamik. Inom hela reservatet är det tillåtet att mekaniskt bekämpa invasiva främmande arter.

Reservatet är indelat i 3 skötselområden.

1. Barrblandskog.
2. Tallskog.
3. Vattendraget.

3.2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

För skötselområdesindelning, se skötselplankarta bilaga 2b.

Skötselområde	Barrblandskog	1,24 ha
1		

Naturtyp:	Barrblandskog med inslag av lövträd	1,24 ha
Natura 2000-habitat:	Taiga (9010)	1,24 ha

Områdesbeskrivning

Huvuddelen av skötselområdet består av fuktig till blöt torvmark. Spår efter bäver förekommer. Skogen utgörs främst av barrblandskog med inslag av björk och klibbal. Vattnet har en sandig botten med enstaka block och det förekommer sparsamt med död ved. En enkel gångbro över vattendraget finns i västra kanten och utanför skötselområdets östra kant.

Bevarandemål

Skogen ska bestå av barrblandskog med inslag av grova tallar och lövträd som tillsammans skapar en ekologiskt funktionell kantzon. Skogen ska bestå av 1.24 hektar Taiga (9010).

Restaureringsåtgärder

- Inga restaureringsåtgärder aktuella.

Löpande skötselåtgärder

- Naturvårdande röjning av gran av igenväxningskaraktär görs vid behov för att gynna tall och löv.

Skötselområde	Tallskog	1 ha
2		

Naturtyp:	Tallskog	1 ha
Natura 2000-habitat:	Taiga (9010)	0,5 ha

Områdesbeskrivning

Halva området består av tallungskog med inslag av gran, björk och klibbal. De flesta lövträden hittas i strandkanten i form av al medan lövträd längre från vattendraget består av björk. Andra halvan av

området består av en gles uppvuxen tallskog. En skogsväg med bro över vattendraget finns i östra kanten.

Bevarandemål

Skogen ska bestå av gammal tallskog med inslag av lövträd som tillsammans ska utgöra en ekologiskt funktionell kantzon mot vattendraget. Skogen ska bestå av 1 hektar Taiga (9010).

Restaureringsåtgärder

- Røjning av ung gran inom ett år för att gynna løy och tall. Løy gynnas framför barrträd och klibbalen frihuggs intill ån.

Löpande skötselåtgärder

- Fortsatt røjningar för att gynna tallen och lövskogen samt främja en åldersvariation. Grov gran sparas.

Skötselområde	Vattendraget	0,16 ha
3		
Naturtyp:	Sjö och vattendrag	0,16 ha Ca 600 meter långt
Natura 2000-habitat:	Mindre vattendrag (3260)	0,16 ha

Områdesbeskrivning

Meandrande vattendrag med sandig till stenig botten och enstaka block ovanför vattenytan. Sparsamt med död ved i vattnet. Viss undervattensväxtlighet förekommer.

Bevarandemål

Vattendraget ska ha god vattenkvalitet, fria vandringsvägar, strömvattenbiotoper och en varierad botten. Lämpliga uppväxtområden ska finnas för flodpärlmussla och de naturvärden som finns knutna till ett naturligt fungerande vattendrag ska bevaras och stärkas. Vattendraget ska skuggas väl och tillföras rikligt med död ved och detritus. Lämpliga lekbottnar, uppväxtområden och ståndplatser ska finnas för öring, harr, *Rhitrogena germanica* och *Wormaldia subnigra* som ska ha livskraftiga populationer. Vattendraget ska bestå av 0,16 hektar Mindre vattendrag (3260).

Restaureringsåtgärder

- Inga restaureringsåtgärder aktuella.

Löpande skötselåtgärder

- Uppkomna vandringshinder undanröjs, om de bedöms vara definitiva².

3.3 Oplanerade övergripande åtgärder

Inom hela naturreservatet är det tillåtet att bekämpa invasiva främmande arter som kan motverka syftet med naturreservatet.

Vid behov får åtgärder genomföras för att undvika eller begränsa storskaliga angrepp av granbarkborre genom fällning och barkning av angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar. Inga träd ska föras ut ur naturreservatet.

3.4 Friluftsliv och gränser

Hornån övre är ett lättvandrat naturreservat med visst inslag av upptrampade stigar. Det finns inga anläggningar i området förutom enstaka broar över Hornån (ingår ej i skötseln av reservatet).

För lokalisering av informationstavlor, se karta bilaga 2b

Bevarandemål

Gränsmarkeringen för området ska vara i gott skick. Besökare till reservatet ska kunna ta del av föreskrifter och information om områdets naturvärden genom informationstavlor som är i gott skick. Informationen i området ska förhöja upplevelsen av besöket, hjälpa besökarna att få sina förväntningar uppfyllda och bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås.

Skötselåtgärder

- Naturreservatets gränser ska markeras enligt Naturvårdsverkets anvisningar inom 1 år efter att beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft.
- Informationstavlor ska placeras ut inom 1 år efter att beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft.

² Skötselåtgärden syftar till att förhindra att uppkomsten av vandringshinder långsiktigt stör fiskars och andra vattenlevande organismers möjlighet att förflytta sig fritt i vattendraget. Åtgärden ska alltså användas restriktivt.

3.5 Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

Åtgärd	Var	När
Gränsmarkering	Yttergräns	Inom ett år efter att beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft
Informationsskyltar	Se bilaga 2b	Inom ett år efter att beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft
Restaureringsåtgärder som röjning, förtida avverkning med flera	Skötselområde 2	Inom två år efter att beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft
Löpande skötselåtgärden naturvårdande röjning	Skötselområde 1 och 2	Vid behov
Rivning av bäverdämmen	Skötselområde 3	I de fall bäverdämmen bedöms vara definitiva och långvariga vandringshinder, åtgärden ska användas restriktivt

4. Dokumentation och uppföljning

4.1. Uppföljning av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska följas upp och dokumenteras enligt Naturvårdsverkets och Länsstyrelsens riktlinjer.

4.2. Uppföljning av bevarandemål

En fördjupad uppföljning av naturreservatets värden (natur- och friluftslivsvärden) och de uppsatta bevarandemålen bör ske.

Uppföljningen ska ske enligt riktlinjer för uppföljning av skyddade områden.

5. Bilagor

2a Artlista

2b Skötselplankarta

Urval av arter inom Hornån övre

Nedan redovisas kända förekomster av rödlistade arter, signalarter samt andra arter av intresse. Arterna är indelade i grupp och därefter i bokstavsordning efter det svenska namnet med det vetenskapliga namnet inom parentes.

Kategori: VU (sårbar), NT (nära hotad), EN (starkt hotad), F (fridlyst), ÅGP (Åtgärdsprogram), R (regionalt ovanlig), Ö (övrigt naturvårdsintressant art).

Signalvärde: S3 (høgt signalvärde), S2 (medelgott signalvärde), S1 (lågt signalvärde).

Inventerat: Det år som senaste fyndet observerades.

Referens: LST (Länsstyrelsen) AP (Artportalen).

Tabell över kända förekomster av rödlistade arter, signalarter, arter i EU:s art- och habitatdirektiv och fågeldirektiv samt andra arter av intresse. Sekretessarter är inte angivna.

Art	Kategori	Inventerat	Referens
Svenskt och vetenskapligt namn			
Mossor			
Långfliksmossa (<i>Nowellia curvifolia</i>)	S3	2023	LST
Insekter			
Dagslända (<i>Rhithrogena germanica</i>)	NT	2017	LST
Nattslända (<i>Wormaldia subnigra</i>)	R	2017	LST

Musslor			
Flodpärlmussla (<i>Margaritifera margaritifera</i>)	EN, ÅGP	2006	LST
Fiskar			
Lake (<i>Lota lota</i>)	VU	2020	SLU
Öring (<i>Salmo trutta</i>)	Ö	2023	LST

Källförteckning

Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020.

Skogsstyrelsen. 2000. Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog.

Skogsstyrelsen. 1994. Signalarter i projekt nyckelbiotoper.

Skogsstyrelsen. 2014. Handbok för inventering av nyckelbiotoper.

Havs- och vattenmyndigheten. 2020. Åtgärdsprogram för flodpärlmussla. Rapport 2020:19.

Svenskt elfiskeregister – SERS. 2024. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Institutionen för akvatiska resurser.

<http://www.slu.se/elfiskeregistret>. 2020-07-30.

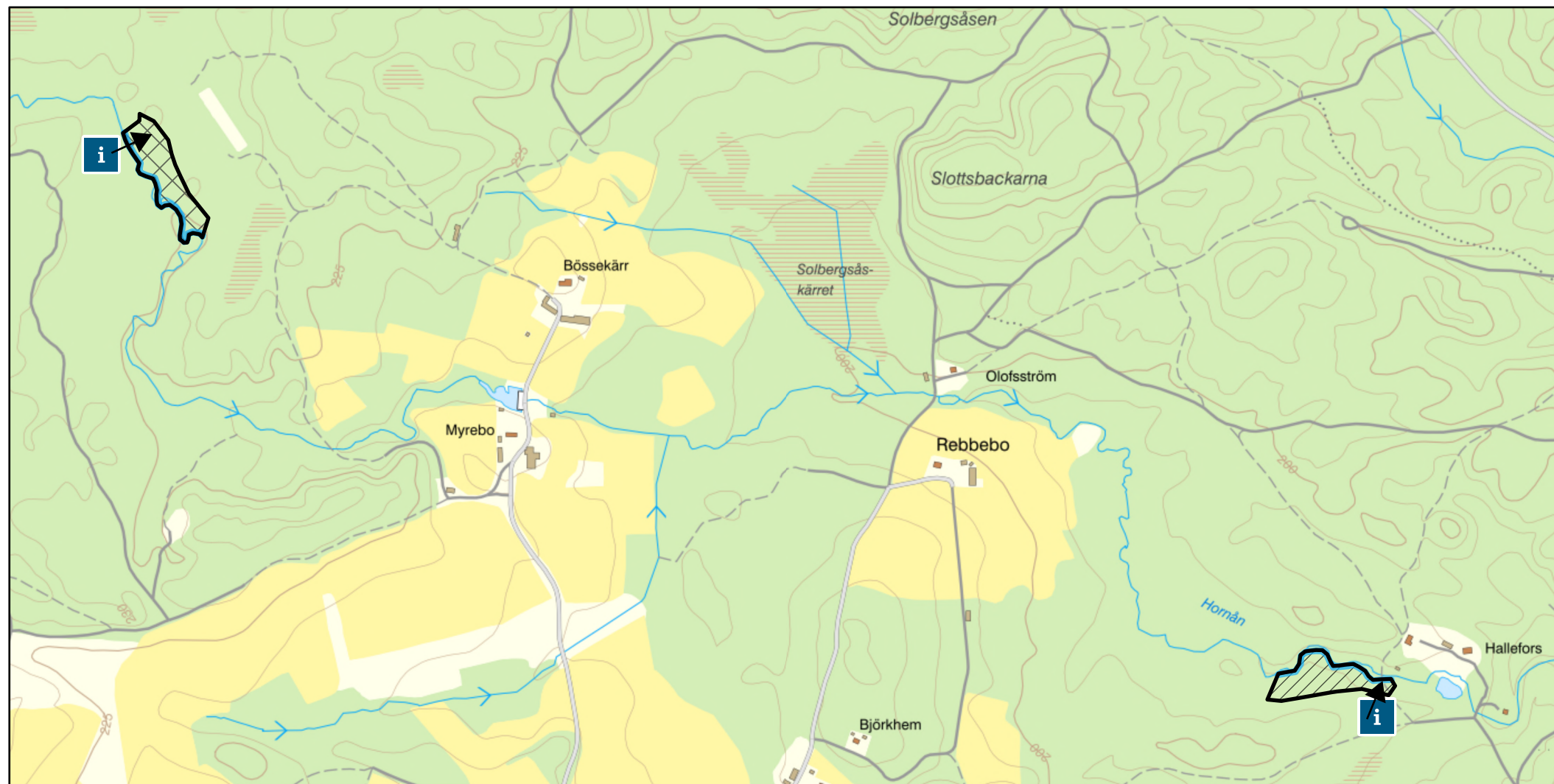
Naturreseptatet Hornån övre

Bilaga 2b

Skötselplankarta

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2024-09-24, dnr 511-5331-2018

0 150 300 600 Meters

Skala 1:10 000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

© Länsstyrelsen Jönköping

Gräns naturreseptat

Information

Skötselområde1

Skötselområde2

Skötselområde3

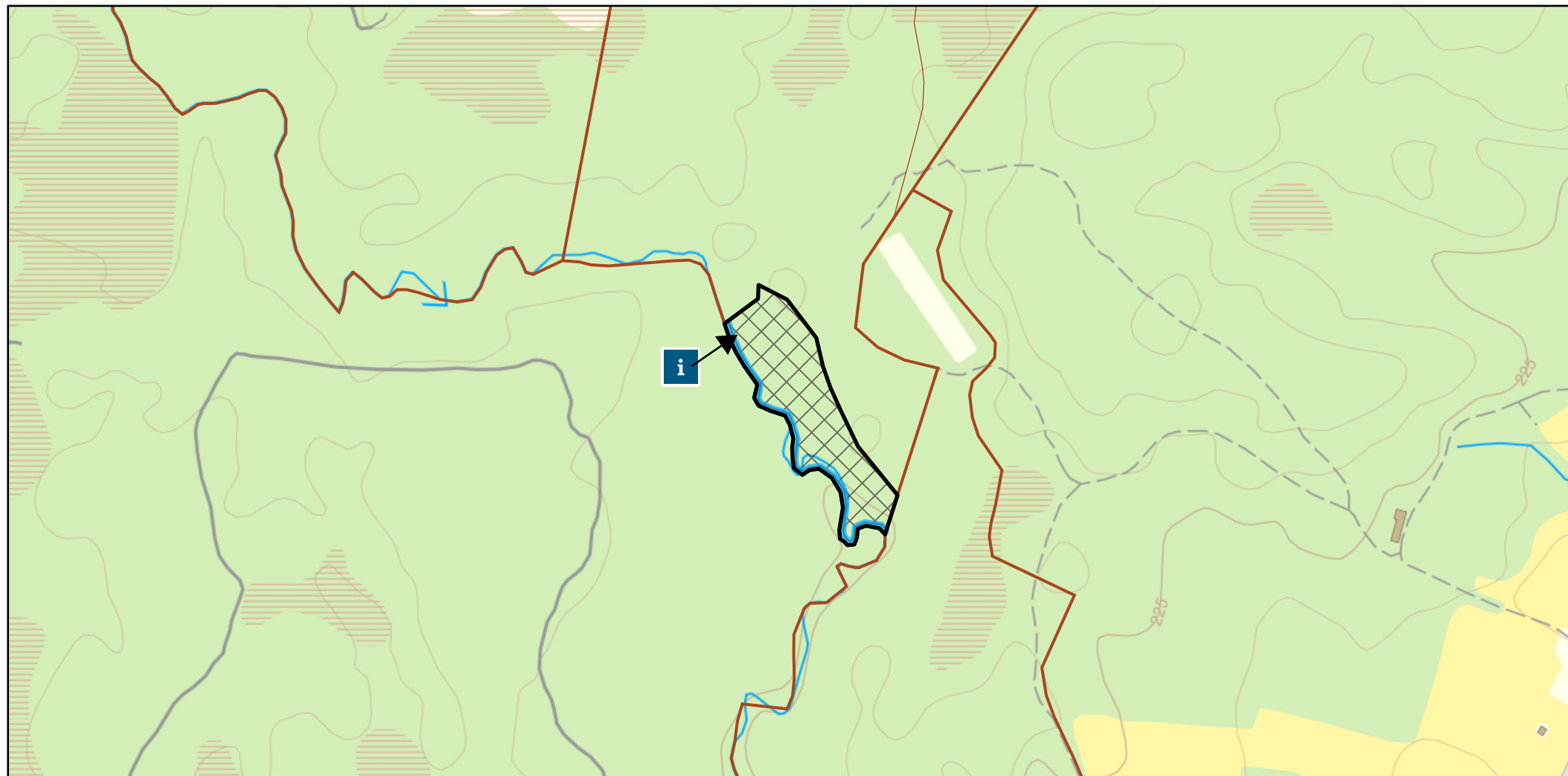
Naturreseptatet Hornnå övre

Bilaga 2b

Skötselplankarta

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2024-09-24, dnr 511-5331-2018

0 62,5 125 250 Meters

 Gräns naturreseptat

 Information

 Skötselområde1

 Skötselområde3

 Fastighetsgränser

Skala 1:5000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

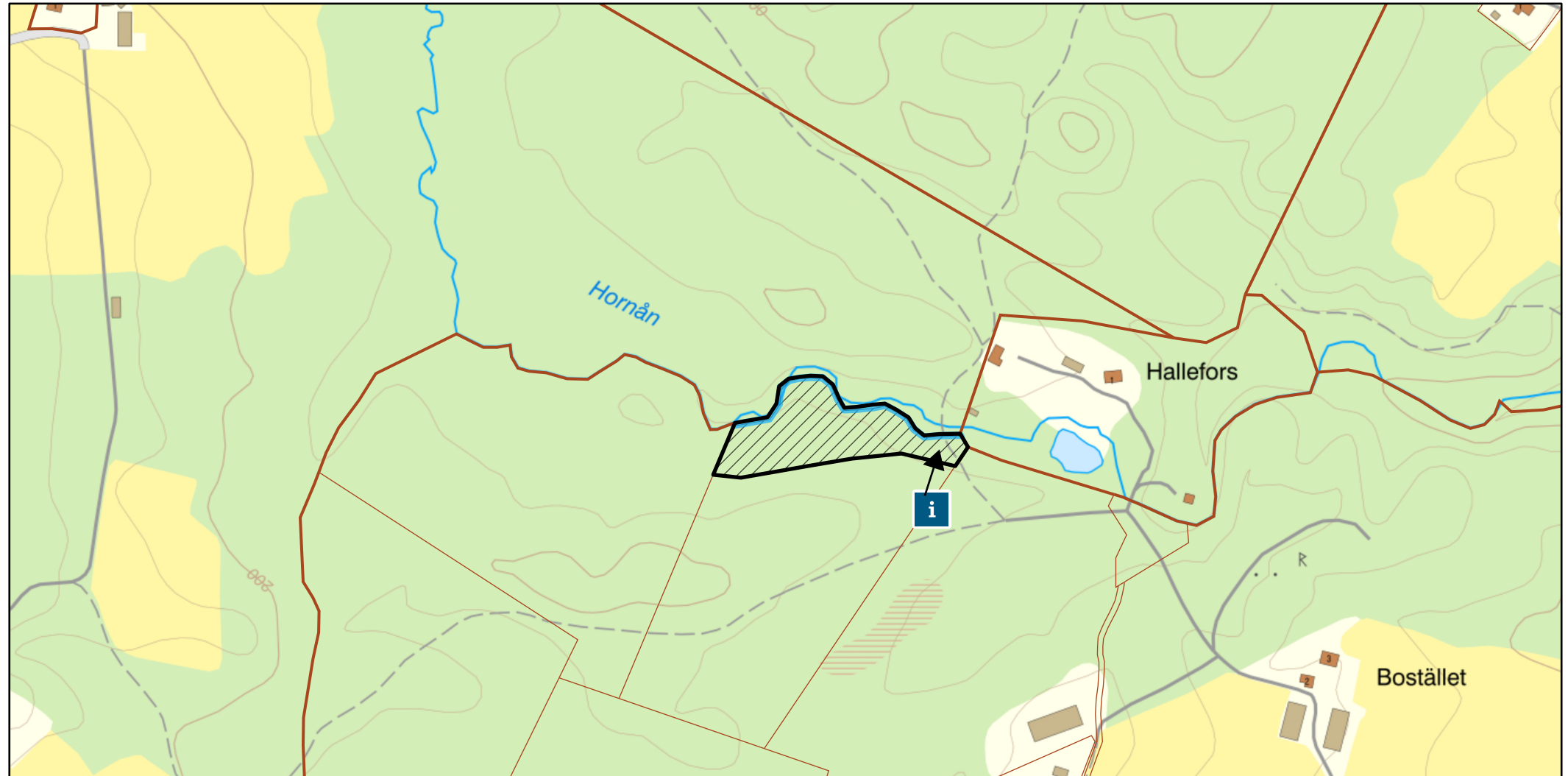
Naturreseptatet Hornån övre

Bilaga 2b

Skötselplankarta

Tillhör Länsstyrelsens beslut

2024-09-24, dnr 511-5331-2018

0 62,5 125 250 Meters

Skala 1:5000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

Gräns naturreservat

Information

Skötselområde2

Skötselområde3

Fastighetsgränser

